

„...Méltóztassatok füleiteket kérésünkre lecsüggeszteni”

Naplójegyzetek

2002. január 13.

Az interneten az egyik hazai tudósítóiroda beszámol a francia újságok Szerbia-képéről. A franciák hagyományos geopolitikai érdeklődése a Balkán iránt lassan ismét elfeledtetni velük a reális szembenézés követelményét. Mitterrand annak idején a boszniai szerbeket mentette meg a bombázásoktól úgy, hogy az utolsó pillanatban Szarajevóba repült. Nemrégiben pedig azt tudtuk meg, hogy 1999-ben Chirac gyors közbelépése miatt maradtak épek a belgrádi hidak. Amit akkor senki sem értett, mert nem ismerte a történések hátterét, ma profán, pofonegyszerű valóságában pompázik. Chirac gagyog s ragyog. Most pedig az derül ki – én ezt, bevallom, eddig nem tudtam –, hogy az ENSZ-csapatok francia főparancsnoka sem egészen ártatlan a srebrenicai muzulmánok pusztulásában. Vigan kvaterkázott Mladić és Karadžić társaságában, és a kisujját sem mozdította, hogy megakadályozza a mészárlásokat. Janviernek persze kutya baja, Mladićnak, Karadžićnak szintén. Valójában érthető, hogy a két fickót miért hagyják futni. Vive la France!

Üzenet az elbutult birkanyájnak: „Szerbiában Belgrád ellenében semmit sem lehet tenni. Vajdaság autonómiája csak a Belgráddal való együttműködés útján valósítható meg.” Imigyen szóla Zoran Đinđić.

Veled szemben Čanak, Kasza, Isakov pedig mint három köhögő bolha. De legalább kánonban köhögnének!

Más. 2001-ben több mint 1300-an pusztultak el a boszniai taposóaknákon. Végtagjaikat el kellene küldeni Soros Györgynek vagy a Nyitott Társadalom Alapítványnak, hisz a külföldi sajtó szerint e nemzetközi iparág aknamezején a nagy mecénás is jócskán kaszál.

Botanika és politika. A *Demokrata* legújabb számában indulatos nagyinterjút közölnek Kövér Lászlóval. Szóba kerül a szocialisták által kezdeményezett Akácfa Mozgalom (vagy mi a fene a neve), s ennek kapcsán az alelnök kifejti, hogy szerinte az akácfa nem őshonos (ez igaz), és hogy kártékony (szamárság). Amit viszont az alelnök nem tud, hogy az akác szabadkőműves jelkép. Tulajdonképpen a 18. századi szabadkőművesek voltak e növény első európai propagátorai, és ezt igen jól tették. Egyébként a mi Szenteleky Kornélunk irodalmi akácai sem választhatók el e metakontextustól, szerzőjük szabadkőműves kötődésétől.

2002. február 5.

Amíg az MSZP–SZDSZ-kormány semmit sem tett a határon túli magyarokért, addig a Fidesz-kormány úgy tesz, mintha tenne valamit. Csak idő kérdése, hogy kiderüljön, a státustörvény – ha jelenlegi formájában nem bővítenek – valójában csak szimbolikus eredményeket nyújt a határon túliaknak. Arról nem is beszélve, hogy az egész vállalkozásba belebukhat a kormány. Ha most nem kapcsol bennünket, határon túliakat magához Magyarország, akkor az EU-ba kerülés után mindez csak hiú ábránd marad: a kettős állampolgárság elpuszkázása megbocsáthatatlan bűne lesz Orbánéknak éppúgy, mint a farizeus MSZP-nek. Különbözik úgy érzem, a Nastaséval történt megegyezés Orbán öngólja volt. Az eddig olajozottan működő csapat elveszítette a fejét, az MSZP xenofóbiája pedig találkozott a legalantasabb magyar nyárspolgári önzéssel és a félresiklott önérzettel. Az öngól alighanem végzetes lesz. De egy vereség után a Fidesz legalább meglátja az általa dédelgetett határon túli magyar vezetőik igazi ábrázatát.

2002. február 10.

Farsangvasárnap. A sűrű cseppekben hulló eső ellenére is több százan vettek részt a temerini farsangon, amit fél évszázados kihagyás után újra megtartottunk. Kezdeményezője egy Bécsben élő temerini asszony, Pásztor Éva, aki részben anyagilag is támogatta, akárcsak mi, vagyis az önkormányzat. Ajánlatomra felújítottuk a tuskóhúzás és a bőgőtemetés népszokását. A bőgőtemetést húsz évvel ezelőtti gyűjtéseim alapján rekonstruáltuk, egy-két sort hozzá is írtam, hogy érthető legyen a játék lényege a fiatalok számára, akik már csak hírből ismerték.

2002. február 15.

Budapest, Károlyi-palota: *Veszélyeztetett kisebbségek Európában*. Több érdekes, jó előadás.

Aktuális sóhaj egy 18. századi csángó levélből: „...méltóztassatok, kardinális urak, füleiteket kérésünkre lecsüggeszteni.” Ezt a mondatot megérdemelnék a mai kardinálisok is, annyi a tévovázás, a megalkuvás, a farizeusság a moldvai csángók magyarul tartandó – csak éppen nem tartható – szentmiséi körül.

Este a Katonában: *Hedda Gabler*.

Lubickolok a Gothár Péter rendezte előadásban. Mindig nagy rendezőnek tartottam, s most sem csalatkozom. Egyedül a színpad bal oldalára tett ócska, kopott keretű állótükörrel nem tudok mit kezdeni. Ez valahogyan nem illik össze a többi bútordarabbal. (Gothár a díszlettervező is.) A címszerepben Básti Juli kiváló, meg persze Brack bíróként Haumann Péter. De nagyon jó Máté Gábor, Máthé Erzs, sőt, Elvstedné szerepében a számomra eddig ismeretlen Kiss Eszter is. Fekete Ernő viszont túljátssza egy kissé az elkallódó alkoholista tehetséget, Ejlert Lövborgot. Ibsen 1890-ben írta a *Heddát*, s egyik levelében elképzeléséről, hősének megformálásáról így ír: „Mikor ezt a címet adtam neki, az volt a szándékom, hogy jelezzem, Hedda, mint személyiség inkább az apja lányának, mint a férje feleségének tekintendő. Elsősorban arra törekedtem, hogy embereket ábrázoljak, emberi érzelmeket, emberi sorsokat; napjaink bizonyos társadalmi viszonyaira és alapelveire építve.”

Ibsen majdnem tökéletes drámát írt. Ha nem tesz engedményt egyfajta romantikus parabolisztikusságnak Ejlert Lövborg jellemének megformálásában, akkor, azt hiszem, hibátlan remekműről beszélhetnénk. Lövborg tettének motivációja azonban anakronisztikus abban a racionális, realista világban, amely az Ibsené. A reáliák világában egy hős nem esik kétségbe, ha elveszíti a kéziratát, hanem másnapossága elmúltával megkísérli azt megkeresni. Lövborg hisztériája nem következik a dolgok logikájából: mintegy kívülről van ráakasztva a figurára. Nem úgy Hedda Gableré. Hedda valójában a szeretni akaró, de szeretni képtelen, uralkodásra és birtoklásra termett aszszony. Valódi problémája nem az, hogy szabadságra vágyik unalom helyett, ettől még nem lenne sem démoni, sem tragikus hős. A jellemében mintegy genetikailag – hiszen „apja lánya”, a katonatiszté – benne hordozza végzetét: ugyanis a szabadságot mindenekfelett uralomként (a másik életével való rendelkezésként) tudja csak felfogni.

Amikor a tudatára ébred, hogy volt szerelme szellemi gyermekének (a Nagy Mű kéziratának) nem ő az anyja (ihletője), hanem egy másik, középszerű, de Lövborgot őszintén szerető asszony, aki a maga liba mivoltában is többet nyújtott az elkallódó zseni számára, mint ő, az okos, szép, bálványozott, uralkodásra termett díva, féltékenységből megsemmisíti nemcsak egykori szerelmét, de annak jelképes gyermekét, kéziratát is.

2002. február 16.

FIDESZ-kongresszus. Orbán sziporkázik. Jó, hogy Magyarországnak ilyen miniszterelnöke van. Elégedetten nyugtázom, hogy Szelényi Iván szociológus-politológus, aki hajdan Konráddal együtt írta *Az értelmiség útja az osztályhatalomhoz* című, tévedései ellenére is igen jelentős könyvet, a HVG-ben Orbán Viktort az újabb kori magyar történelem egyik legtehetségesebb politikusának nevezte.

2002. február 18.

Önkormányzati telefonomon Matuska Marci hív fel Újvidékről, elszorult torokkal: most mentek el tőle a nyomozók, házkutatást tartottak. Szerinte politikai lejárató indítéka van. A feljelentő valami VMSZ-es figura. Később azután megtudom másoktól, hogy egy korántsem elegáns ügyeiről elhíresült temerini ügyvéd keze is benne van a dologban.

2002. február 25.

Ma a polgármesterrel és a községi végrehajtó bizottság elnökével a helyi rendőrfőnököt és a tartomány egy rendőrezredesét fogadjuk. Ebéd közben szóba kerülnek a státusirodák is. Lalić rendőrfőnök sejtelmesen közli, hogy a bombamerényletekkel való zombori és becsei fenyegetőzés után egyes beosztottjai attól tartanak, Temerinben is történhet valami. Mire én cinikusan nevetve: „Tudja, rendőrfőnök úr, ha valamiben két kormány megegyezik, ott nagyobb problémák nem lehetnek.” Ő is elneveti magát: „Ugye, ön is így gondolja?!”

2002. február 27.

Ma megjelennek a [temerini] községházán az FKL görgőscsapágy-gyár bérverekedő státusú „munkásai”, követelve, hogy az önkormányzat szüntesse meg vállalatukban a kényszerigazgatást. Ez azonban nem a község hatásköre, hanem a kormányé. Különben mind a

kényszerigazgatók, mind a követelők között jócskán akadnak sáros figurák.

2002. március 1.

Ma reggel vagy húsz FKL-es (csupa nagydarab, bepálinkázott szerb férfi) hatol be az önkormányzat épületébe, és kis híján megveri a minisztérium által kinevezett igazgatóbizottság elnökét. Később Gusztony vb-elnökkel szemben is fenyegetően lépnek fel, telefonál a rendőrségnek, a rendőrök azonban csak késlekedve jönnek ki. Szemmel láthatóan összjátsszanak a hatalmukat visszaszerezni törekvő volt főnökökkel. A horda hangadói bejelentik, hogy délután kettőkor ismét visszajönnek. Két órákor várjuk őket – a hangulat olyan, mint a halottasházban –, próbálok a községi vezetőkbe lelket verni, hogy ne izguljanak, nem lesz itt semmiféle bunyó. Valóban: a rendőrség ezúttal mégiscsak időben megjelenik.

Valójában a vállalat szisztematikus tönkretételéről szól a mese, hogy majd a tűzhöz közel állók az „értékét veszített” üzemet filléréért privatizálhassák. Ebben a harcban egyik érdekcsoport sem tiszta, a munkásérdekek védelme csak paravánul szolgál. A folyamatokat megakadályozni vagy módosítani azonban sem az önkormányzatnak, sem a VMDP-nek nincs módja.

2002. március 4.

Délután Ágostonnal és Gusztonnyal Pandúr magyar nagykövetet és Harasztia tanácsost fogadjuk. Téma: magyarigazolványok, önkormányzati és kisebbségi törvények. Nem kertelek: „A VMDP körzeti szervezete arcucsapásként érte meg, hogy a temerini státusirodát nem mi kaptuk, hanem azok, akik hosszú ideig magát a státustörvényt is ellenezték.”

2002. március 5.

A franciák ismét közbeavatkoztak. Egyik tisztjük ezúttal az emberiségellenes büntettekkel vádolt, kutyaszorítóba került Radovan Karadžićot mentette meg. A szerb nacionalizmus francia istápolása – ezt mi, magyarok alaposan megtanulhattuk –, nem új jelenség, történelmi gyökere van, és még azokból a századokból származik, amikor a meggyengült Törökország helyett a balkáni szlávok kerültek a francia diplomácia érdeklődésének középpontjába Ausztria, majd később az Osztrák–Magyar Monarchia gyöngítésének érdekében.

A francia tiszt, aki telefonon értesítette Karadžić embereit, hogy „figyelmet kellene fordítaniuk Fočára”, ha netán felelősségre is vonják, a színpalak mögött majd előbb-utóbb megkapja méltó jutalmát.

[...]

Hallom, a hétvégén szerb fiatalok csoportja összevert néhány magyar fiút. Egyiküket, egy gimnazistát autókulccsal vágták arccsonton, úgy, hogy elájult. Később összerugdosták. Felhívom a rendőrök parancsnokát. Nem tud semmit. Az esetek – merthogy kettő is volt: az egyik pénteken, a másik vasárnap éjjel – nem szerepelnek a napi jelentésben(?!). Később visszahív: „Valóban volt valami.” Majd jelenti.

2002. március 14.

Tegnap a szabadkai ünnepi fogadás után Németh Zsolt államtitkár – immár a nagykövet és emberei meg Szabó Tibor és Szabó Judit jelenlétében – ismét ígéretet tett, hogy Temerinben irodát kapunk a státusigazolványok rendezésére.

2002. március 24.

Én igazán vasárnap szeretem Pestet, mikor leáll a bábeli nyüzsgés, elhalkul a hangzavar, csendesedik a türelmetlen tülekedés. Ilyenkor jó fővárosinak lenni, különben meg elviselhetetlen. Délelőtt a HÉV-en kivonatozok Gödöllőre, a magyar polgármesterek IV. „világtalálkozójára”. A periféria látványa elszororít. Egészen Mogyoródig kivétel nélkül minden ház festékszóróval van összefirkálva. Sajnos, a graffitik között egyetlenegy maradandó ötletet sem látok. Nehezen olvasható angol szlogenek, együttesek nevei, smanca... A választási óriásplakátok szinte mindegyike stupid, némelyik határozottan ízléstelen, így például az SZDSZ adócsökkentést ígérő posztere is, amelyen fej nélküli, gatyára és bugyira vetköztetett alakok láthatók. Pedig erre a párt gatyája megy rá. Az MSZP azt hirdeti, AZ ORSZÁG TÖBBET ÉRDEMEK. Az egyikre kormánypárti kezek odaírták a kiegészítést is: NÁLATOK. A hangulat alapján úgy érzékelem, ez a többség véleménye.

Túl korán, dél körül érek a Szent István Egyetem kollégiumába. Kint szokatlanul hideg szél fúj, sétára alkalmatlan idő, inkább olvasok. Néhány óra alatt „végzek” Végel Laci *Exterritóriumával*. Jó könyv, de egy picit túlírta. Számomra reveláció, hogy Laci, aki ko-

rábban különféle eszmei pótszerekhez nyúlt, hogy a kisebbségi léttől/ létből megszökhesen, most belátta, hogy ez lehetetlen, s visszatért oda, ahonnan vétetett.

Este az egyetemi étteremben zűrzavaros vacsora tumultuózus jelenetekkel. A találkozó kissé szervezetlenül indul. Vacsora után, cigányzene mellett egy asztaltársaság libidója legmélyének pincehangján bátran üvöltözi a gödöllői éjszakába és a csinos aktababák fülébe, hogy mennyire vágyik egy nő után. Gusztonnal röhöghetnéünk és sírhatnéünk van egyszerre. Megisszuk a sörünket, és elmegyünk aludni, azon morfondírozva, hogy te jó isten, milyen színvonal lesz itt ezután. A későbbi napok – némileg – rácáfolnak székszisünkre: színvonalas szakelőadásokat hallunk. A találkozó egészében persze olyan, mint az ország önkormányzatai: európaiság és provincializmus, Márai polgárai és Durbints sógorék egy rakáson, az értékes komolyzenei koncertet Lagzi Lajcsi truppja követi, éjfél után has-táncosokkal reggel háromig, hadd dobogjon az a pár száz, vérkerिंगési zavaroktól szenvedő, elszánt polgármesteri szív, lüktessen a sok őszülő halánték!

2002. március 26.

Kongó. Kiállítás a pesti Műcsarnokban *Fekete Fehér* címmel. Inkább tanulságos, mint megrendítő. Gondolkodásra késztet a felelősségről, Európa és Amerika felelősségéről, a fehér kultúra felelősségéről. Jan Blommaeret (neve alapján belgiami flamand lehet): „Belgiumban Kongó említése ugyanolyan kényes téma, mint a pénz vagy a munka. Beszélnek róla, de nem kiegyensúlyozott módon.” Ez nem csoda, ha tudjuk, hogy a belgák 1885 és 1920 között tízmillió kongóit pusztítottak el. Európa tud a holokausztról és tud a Musa Dag negyven napjáról, az örmények kíméletlen kiirtásáról, de a belga liberálkapitalizmus huszadik századi gattettét gyémántkarátokban mérhető „jótékony” homály fedi. Miért? Szerintem eredendően egyetlen ok miatt: a kongói népirtás ténye alapján kérdőjelezi meg a liberalizmusnak mint ideológiának az ártatlanságát, márpedig posztmodern világaláapotunk egyik dogmája éppen ez.

Írnom kellene erről a kiállításról. Az emberek tudatalattiját, libidóját és lelkiismeretét mindig foglalkoztatta Afrika. Lám, bennünket is, a kalandor Magyar Lászlótól a filosz Németh G. Béláig: „Három ígélet lapul gyerek- és ifjúkoromból tarsolyomban, amelynek egyikét sem váltja be már az idő. Az első, hogy Kongóban herceg, törzsfő

vagy legalábbis ültetvényes leszek. Az ígéretet úgy háromszor-négy-szer hallottam évenként, tízesztendős koromig.”

Emlékszem a gyarmati uralom alóli felszabadulásra és az azt követő polgárháborúra. Akkor szóba került, hogy Tito is befogad kongói menekült gyermekeket. Valamilyen hivatalban – talán a Vörös-keresztnél? – lehetett „előjegyeztetni” kis feketéket, s apám, a falusi angolszabó is feliratkozott a kérvényezők listájára, miután összeült a családi tanács, és kikérték a véleményemet. Sokáig vártam a kis kongói fiút, aki sohasem érkezett meg, akárcsak a többiek: sem Termerinbe, sem máshova.